

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

ABONAMENTUL

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 "
3 luni	8 "
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d-a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

București, CALEA RAHOVEI—5

Lângă Palatul Justiției

TELEFON No. 748

S U M A R:

Domeniul Căilor Ferate Române și art. 616 [din Codul civil, de d-l Ilie Oprescu ;

Constituționalitatea votărei împămintenirilor, de Lucifer;

JURISPRUDENȚĂ:

Curtea de casație, secțiuni-unite : N. C. Căncea cu Elena Castano ;

Curtea din Alger, Trib. Tunis, Tib. Sousse, Tribun. Tulcea, Trib. din Constantine Drept musulman, cu Ob-servație

Informație.

Domeniul Căilor Ferate Române

și

Art. 616 din Cod. civil

Unele instanțe judiciare și chiar Înalta Curte de casație și justiție au găsit că, este drept ca, un proprietar, al cărui loc este înfundat, neavând nici-o eșire la calea publică, să poată reclama și obține o trecere chiar pe terenurile, cari formează domeniul C. F. R., potrivit dispozițiilor art. 616 C. civ.

Este adevărat că, din termenii generici în cari este redactat art. 616 C. civ., care zice :

«Proprietarul al cărui loc este înfundat, care nu are nici-o eșire la calea publică, poate reclama o trecere pe locul vecinului său, pentru exploatarea fondului, cu îndatorirea de a-l despăgubi în proporțiune cu pagubele ce i s'ar putea ocaziona», pare a rezulta că, acest text de lege urmează a se aplica, fără nici-un fel de distincțiune, destul numai să se constate că, cel care reclamă trecerea, este, în adevăr, închis de toate părțile.

Cred însă, că legiuitorul, de și a prevăzut niște dispozițiuni atât de largi, ca cele cuprinse în art. 616 C. civ., nu s'a gândit, de sigur, că aceste dispozițiuni au să se aplice în ori-ce fel de casuri, chiar atunci când proprietarul, înfundat, s'a închis în toate părțile prin faptul său, sau când locul, pe care se cere eșirea la calea publică, nu poate suferi o atare servitute.

Voi reproduce câte-va din considerantele pe cari a-cele instanțe judiciare, la cari mă refer, s'au basat, obligând pe administrația C. F. R. să permită vecinilor închiși, eșire pe terenurile sale, spre a se vedea că, na'ă ținut seamă, în pronunțarea hotărârilor lor, nici de faptul că, acei vecini s'au înfundat singuri și nici de împrejurarea că, cererea lor, d'a li se acorda eșire pe domeniul C. F. R., era inadmisibilă, din cauză că terenurile, cari formează acest domeniu, nu sunt susceptibile de ver-o sarcină, ci, s'au bazat numai, pe interpretarea largă a art. 616 C. civ.

Mai întâiu, Judecătoria Ocolului R -Vâlcea, în cartea sa de judecată cu No. 37/99, se bazează, în admiterea cererei, făcută de proprietarul unui loc înfundat, de a

avea eșire pe soseaua de acces la magasia din Gara Băbeni, pe următoarele considerante :

«Considerând că, în ce privește servitutea, prevăzută de art. 616 C. civ., ea se întinde și asupra domeniului public, întru cât pentru această servitute există o lege, și ea nu face deosebire între fondurile aparținând particularilor, Statului sau domeniului public, căci dacă domeniul public este scos afară din comerț, aceasta provine din cauza destinației lui, care este incompatibilă cu drepturi reale, ce particularii ar exercita asupra-i ; în fapt, însă, acest fond asupra căruia se cere eșire este destinat tot pentru comunicația publică ;

«Considerând dar, că în specie se poate cere o trecere pe soseaua aparținând liniei ferate Băbeni, cu toate că ea face parte din domeniul public și circulațiunea este interzisă luându-se măsuri, sub răspunderea reclamantului, ca exercițiul acestei servituti să nu compromită serviciul public..., etc»

Această carte de judecată a fost infirmată de Tribunalul Vâlcea prin sentința cu No. 264/99..., pentru considerantele pe cari le voi reproduce mai la vale, și afacerea a venit înaintea Înaltei Curți de casație și justiție, secția I-a, făcându-se recurs de reclamant și Înalta Curte, prin decizia cu No. 130/901, a casat zisa sentință pe următoarele considerante :

«Considerând că, după dispozițiunile art. 616 C. civ. proprietarul al cărui loc înfundat, care nu are nici-o eșire la calea publică, poate reclama o trecere pe locul vecinului său pentru exploatarea fondului, cu îndatorire de a-l despăgubi în proporție cu pagubele ce i s'ar putea ocaziona ;

«Considerând că motivul invocat de Tribunal pentru respingerea acțiunii, cum că locul asupra căruia se cere dreptul de trecere fiind de domeniu public și ca atare inalienabil, nu poate fi grevat de o servitute de trecere, prin aceasta violează chiar dispozițiunile citatului text de lege ; căci dacă este adevărat că imobilele de domeniu public sunt inalienabile în principiu nu este mai puțin adevărat, însă, că ele se pot aliena sau aservi când legea o permite în mod expres, cum este, în specie, dreptul de trecere la calea publică, prevăzut prin acest text de lege».

Prin casare, afacerea a mers înaintea Tribunalului Dolj, s. I, care, prin sentința cu No. 505/901, găsește întemeiată pretențiunea reclamantului, motivând hotărârea sa, astfel :

«Art. 616 C. civ. nu se poate aplica, căci domeniul public este afară din comerț, inalienabil și imprescriptibil, în cât nu poate face obiectul unei expropriațiuni particulare (vezi art. 476 C. civ. și codul Christescu adnotat, pag. 216 și 217, nota 6 și cele-lalte) ;

«Considerând că drumul, care pleacă din soseaua județeană, comunală sau națională, până la magasia garei unde se și termină, este făcut în unicul scop de a servi magasia și gara, nu poate fi privit de cât ca un mijloc de comunicație de interes privat, făcând parte din patrimoniul căilor ferate, a căror direcție ar putea ori-când interzice accesul acestui drum tutulor celor cari nu legitimează veri un interes la gară întocmai ca și sala de așteptare sau peronul unei gări, al căror acces poate fi interzis de autoritățile C. F. R. persoanelor cari nu motivează prezența lor ; tot astfel și soseaua care servește magasia garei, ca și o sosea la o usină

importantă sunt de domeniul privat. Soseaua care duce la magasiile gării fiind, dar, proprietatea privată a C. F. R. este susceptibilă de servitutea prevăzută de art. 616 C. civ.; și e indiferent faptul dacă C. F. R. sunt exploatate de Stat sau în concesiune de ver-o societate;

«Dacă, însă, s'ar admite că această sosea este de domeniul public, atunci n'ar mai putea fi un singur moment ver-o-e-sitare. Vecinul are dreptul de a-și deschide porți, chiar fără a mai avea nevoie de intervenția judiciară, care să stabilească servitutea de trecere, un drum public fiind prin însăși natura și destinația lui supus servitutei de trecere. Inalienabilitatea unui drum public, întru cât privește servitutea de trecere, trebuie înțeleasă cu totul altfel de cum fac cei ce cred că ea se opune aplicațiunei art. 616 C. civ.;

«Nu-și poate cine-va apropria un drept de trecere exclusiv asupra unui drum public din cauza caracterului de inalienabilitate, cel prezintă acesta, iar nici de cum că un particular, țărâmurean unui drum public, nu poate să-și deschidă o poartă în acest drum și să treacă pe el împreună cu cei-l'alți țărâmureni sau simpli călători.

Asupra sferei de aplicație a art. 616 C. civ.:

«Considerând că legiuitorul prin art. 616 C. civ. crează o servitute de trecere în interesul general economic al bunei exploatarei a fondurilor, și o acordă ori-cărui fond închis complet și, ca atare, amenințat să rămână improductiv.

«Considerând că prin această servitute legală, legiuitorul atentează la dreptul de proprietate al vecinului pe care-l obligă să suporte servitutea, dar aceasta o face în interesul general, conformându-se principiului că dreptul colectivității primează dreptul individual;

«Considerând că prin însăși termenii art. 616 C. civ. desul de largi și prin absența altor dispozițiuni restrictive, legiuitorul nu limitează acest principiu, ci judecătorului îi este lăsat în mod absolut libera apreciere a și care e vecinul ce trebuie obligat să suporte servitutea de trecere, și acesta conformându-se numai vederilor și spiritului art. 616 C. civ. adică buna exploatare a fondurilor în interesul general economic și pe cât posibil înlăturarea inconvenientelor prea mari;

«Că așa fiind termenii și spiritul, art. 616 C. civ. i s'ar da o greșită interpretare dacă pentru aplicarea sa, s'ar lua în considerație cauza care a produs infundătura și s'ar decide că numai în casurile, când ea ar fi rezultatul unei necesități fizice, ca un cutremur de pământ, sau morale, adică fără voia proprietarului, ar fi aplicabil art. 616 C. civ. în sarcina ori-cărui vecin. Că atunci însă când infundătura este rezultatul unui act intervenit între proprietarul locului și un vecin, servitutea de trecere n'ar putea fi stabilită sub nici-un cuvânt în sarcina unui alt vecin străin acestui act, ori-cari ar fi avantajele unei asemenea servitute și ori-cât de mici ar fi daunele ce ea ar cauza».

Cestiunea a mers din nou înaintea Inaltei Curți de casațiune și justiție, s. I, de astă dată după recursul făcut de direcția C. F. R. și Inalta Curte, prin decizia cu No. 247/903, și-a menținut prima decizie, pe următorul considerant:

«Considerând că, dacă, în principiu, este adevărat că drumurile mari, drumurile mici (art. 476 C. civ.), aparținând domeniul public, sunt inalienabile și imprescriptibile, nu este mai puțin adevărat, însă, că ele se pot aliena sau aservi când legea o permite în mod expres, cum este dreptul de trecere la calea publică prevăzută de art. 616 C. civ.»

Am reprodus toate aceste considerante și cred că, chiar din simpla lor citire, fără alte comentarii, se poate lesne vedea că atât Judecătoria de Ocol din R-Vâlcea și Tribunalul Dolju, s. I, cât și Inalta Curte de casațiune și justiție, nu s'au preocupat, în pronunțarea hotărârilor în cestiune, de cât numai de faptul că, proprietarul reclamant era infundat, neavând eșire la calea publică și au găsit că, dispozițiunile prevăzute de art. 616 C. civ. și pot avea aplicațiunea, fără nici o altă distincțiune, chiar asupra domeniului C. F. R.

Nu s'au examinat, după cât se vede, nici faptul că domeniul C. F. R. nu este susceptibil de a fi grevat de

vre-o servitute, nici împrejurarea că, proprietarul reclamant s'a infundat singur, prin fapta sa, căci de sigur, soluțiunea ar fi fost cu totul alta.

'Mi voi permite dar, a examina cestiunea din aceste două puncte de vedere.

Domeniul C. F. R. se compune din tot terenul pe care se află construite liniile ferate, gările, magasiile, depozitele, cantoanele, drumurile de acces la gări și la magasiile, cu un cavent din întreaga suprafață expropriată pentru trebuințele construcțiunei, administrațiunei și exploatarei Căilor Ferate.

Toată suprafața de teren, pe care se află instalațiunile, enumerate mai sus, a intrat în patrimoniul C. F. R. în urma aplicării tuturor formelor prevăzute de legea de expropriere, pentru cauză de utilitate publică, al căror, cel mai principal efect este, de a face ca, terenurile expropriate, să fie libere de ori ce fel de sarcină.

În adevăr, dacă ne raportăm la legea de expropriere, iată ce găsim în art. 24:

«În curs de 15 zile, după îndeplinirea formalităților prescrise de art. precedent, îndrituiții vor cere și Trib. va face înscrierea privilegiilor, hipotecilor și altor drepturi».

«Dacă, îndrituiții nu vor fi cerut înscrierea, în termenul prescris mai sus atunci imobilul expropriat va fi liberat de ori ce privilegii, ipoteci sau alte drepturi, fără prejudiciul drepturilor femeilor, nevârstnicilor și altor interziși, asupra sumei de indemnizare cuvenită proprietarului expropriat, etc.»

Art. 25 adaogă:

«Actele de revendicare, de protimis și ori-ce alte acțiuni reale, nu vor putea opri exproprierea, nici împiedica efectul ei. Dreptul reclamanților se va transporta asupra prețului și imobilul va rămâne scutit».

Art. 26, în al 2-lea alineat prevede apoi:

«Neîmplinirea formalităților pentru a desărcina imobilul de ipotecă, privilegiuri sau alte drepturi, nu împiedică cursul expropriațiunei, însă, părțile interesate și vor putea urmări drepturile lor, după formele prescrise numai asupra prețului».

Din aceste texte, clare și categorice, ale legii de expropriere, rezultă, dar, în mod neîndoios că, asupra domeniului C. F. R. nu se mai poate invoca, în urmă, de nimeni, ver-o drept, fie de ori-ce natură, de oare-ce terenurile expropriate, pentru construirea, administrarea și exploatarea căilor ferate, prin faptul însuși al expropriațiunei, au intrat în patrimoniul C. F. R., scutite de ori-ce sarcini.

Dacă, dar, domeniul C. F. R. devine liber de ver-o sarcini, ar fi existat asupra lui, înainte de expropriere, apoi, pentru viitor, este și mai mult ferit de a fi lovit de servitute sau alte drepturi reale.

Legea asupra poliției și exploatarei C. F. R. prevede dispozițiuni de așa fel, în cât nimeni nu-și va putea creia ver-o drept, de ori-ce natură, asupra acestui domeniului.

Iată cari sunt dispozițiunile din legea asupra poliției și exploatarei C. F. R., la cari voi a mă referi:

«Art. 1. — Ori-ce linie de cale ferată română, construită sau concedată de Stat, se consideră ca făcând parte din domeniul public și este supusă dispozițiilor prezentei legi și regulamentelor ce se vor întocmi pentru aplicarea ei».

«Art. 3 — Proprietățile limitrofe drumurilor ferate sunt supuse servitudinilor impuse de legi și regulamente în privința alinerilor, scurgerii apelor, ocupației provisorie a pământurilor, în cas de reparații, exploatarei minelor și carierilor, etc.»

«Art. 7. — Nici-o construcție nu se poate înființa la o distanță mai mică de două metri de la calea ferată».

«Acea distanță se va măsura, sau de la muchia superioară a săpăturilor, sau de la piciorul împlinirii drumului, sau în fine de la marginea superioară a șanțului, după poziția căii ferate în raport cu terenul naturii».

«Art. 9. — Este oprit a se înființa acoperișuri de stuf sau de șindrilă, sau de pae, sau fân, și în general ori-ce deposit

de materii aprinzătoare, la o distanță mai mică de 20 metri de la împrejurirea liniei ferate.

«Această oprire nu se aplică la depozitele de cereale, făcute numai în timpul strângerei recoltelor».

«Art. 10. — Nimeni nu va putea așeza verii-un depozit de piatră sau alte obiecte neaprinzătoare, însă mobile, la o distanță mai mică de 5 metri de la împrejurirea drumului ferat, sau de la muchia superioară a săpăturii, în care s'ar afla calea».

Am reprodus toate aceste texte de lege spre a se vedea :

1° Că terenurile expropriate, în interesul construirii și exploatarei Căilor Ferate, fac parte din domeniul public și, ca atare, sunt scoase afară din comerț, ele având o destinațiune, care este incompatibilă cu drepturi reale, ce particularii ar voi să exercite asupra-le.

2° Că, dacă, după legea de expropriere, terenurile în cestiune sunt cu desăvârșire scutite de oricare sarcini, legea de poliție și exploatarea a Căilor Ferate, crează din contra, în favoarea lor, sarcini din partea proprietăților vecine.

Odată stabilit, ce este domeniul C. F. R. și cum trebuie el considerat, din punctul de vedere al legii de expropriere și al legii asupra poliției și exploatarei Căilor Ferate, nu rămâne îndoială, cred, că hotărârile, ce am indicat, mai sus, au fost date fără a se fi cercetat, dacă domeniul C. F. R. este susceptibil sau nu de servitutea de trecere, prevăzută de art. 616 C. civ.

Nu era suficient a se considera că terenurile C. F. R. fac parte pur și simplu din domeniul public, ci trebuia să se vadă că ele fac parte din domeniul public, însă cu un caracter special. Căci, pe când șoselele, stradele, piețele publice, etc. fac și ele parte din domeniul public, cu toate acestea, fiind construite tocmai pentru înlesnirea circulațiunii publice și pentru a face ca fondurile vecine cu ele să poată fi exploatate mai cu înlesnire, sunt supuse servituței de trecere. Domeniul C. F. R., însă, deși destinat pentru circulațiunea publică, această circulațiune nu se poate face de cât, în anumite condițiuni și după niște reguli stabilite, așa în cât nu poate fi asemănare între liniile ferate, curțile garilor, șoselele de acces la gări și magasi și între șoselele naționale județene sau comunale, strade, piețe publice, etc. pentru a se susține că și pe domeniul C. F. R., care este destinat tot pentru circulațiunea publică, se poate stabili servitutea de trecere.

Un alt fapt, ce urma să se mai examineze, la pronunțarea hotărârilor în cestiune, am zis că mai era și împrejurarea că proprietarul reclamant s'a închis singur prin fapta sa.

În adevăr, dacă se ținea seamă, după cum am arătat că, în urma exproprierei făcută unor terenuri, aceste terenuri intră în patrimoniul C. F. R. libere de orice sarcini, și că pe baza legii asupra poliției și exploatarei C. F. R. nu numai că se împiedică vecinii de a-și mai crea drepturi asupra domeniului C. F. R., din contra, se crează în favoarea acestui domeniu, avantajul asupra proprietăților vecine, lesne se poate înțelege că, cine se găsește înfundat, în urma intrării în patrimoniul C. F. R. a terenurilor expropriate, nu s'a putut înfunda, de cât prin două împrejurări : 1° Sau, printr'un cas fortuit, cum ar fi schimbarea albiei unui riū, cutremur de pământ, inundațiuni, etc. ; 2° Sau, prin diviziunea unui fond, care avea acces la calea publică, dar care în urmă s'a divizat prin vindere, schimb, partagiū sau prin oricare alt contract, și astfel una din divisiuni a devenit înfundată.

În primul cas, judecata va avea de stabilit, care va fi proprietatea, care va trebui să sufere servitutea de trecere, și, cred, că, nici domeniul C. F. R. n'ar putea fi scutit, în cazul când, s'ar găsi, că, trecerea este mai comodă a se face pe el. Va trebui, însă, a se re-

gula ca, servitutea să se exercite, în așa mod, în cât, să nu se compromită serviciul public.

În al doilea cas, însă, trecerea nu se va putea stabili de cât pe terenurile, cari au făcut obiectul actului de vânzare, schimb, partagiū, etc. Nimeni nu poate face pe vecinii săi să sufere consecințele unei înfundături, care rezultă din propriul său fapt, acesta fiind un motiv de ordin general care nu suferă discuțiune.

Dacă dar, în primul cas, când înfundătura rezultă dintr'un cas fortuit, trecerea, ce se cere, este basată pe necesitate, și înaintea necesității nimeni nu se poate opune, așa în cât chiar imobilele pe cari legea le declară inalienabile și cari, prin urmare, nu pot fi grevate de servituți, cum sunt imobilele dotale, de servitutea de trecere nu pot fi apărate, pentru că este la mijloc un interes public, care primează interesul particular, negresit că, nu s'ar putea susține de cât același lucru și pentru domeniul C. F. R.

În al doilea cas, însă, când înfundătura s'a provocat printr'un fapt voluntar, la care proprietarul înfundat a concurat, prin consimțământul său, cum ar fi și cazul că s'a privat de ieșire, făcând construcțiuni, nu mai este înfundătură și cel înfundat nu mai poate invoca beneficiul legii, nici chiar asupra fondurilor vecine particulare, necum asupra domeniului C. F. R. (Vezi în această privință Baudry-Lacantinerie. *Droit civil Des Biens*, pag. 753 și urm. și Laurent «*Principes de droit civil*» vol. VIII, pag. 101 și urm.).

Prin urmare, hotărârile, ce am menționat, numai când ar fi fost pronunțate asupra unui cas de înfundătură provenită din cas fortuit s'ar fi putut explica. Ele, însă, au fost date asupra unui cas de înfundătură, cauzată de fapta însăși a reclamantului care, după construirea liniei a cumpărat o bucată de teren înfundată. Și casuri, ca acesta, sunt în multe gări.

Cu toate că la începutul construirii Căilor Ferate, mai toate garile au fost așezate în locuri deschise, neavând, împrejurul lor, construcțiuni particulare, ca timpul, prin dezvoltarea și avântul luat de traficul pe Căile Ferate, au început a se face clădiri prin împrejurimile garilor, pentru diferite speculațiuni.

Unii dintre proprietarii acestor fonduri n'au ținut seamă, însă, că așează clădirile pe limita, chiar dintre proprietatea lor și cea a Căilor Ferate, fără a-și rezerva ieșire la calea publică, așa că, la un moment dat, când Direcțiunea a luat măsuri de împrejurirea proprietăților sale, s'au văzut înfundați și d'aci reclamațiuni de ieșire. Era și este, dar, de datoria justiției să observe care este cauza înfundăturii și să nu admită cereri, cari nu fac de cât să știrbească, pe nedrept, din domeniul C. F. R.

Faptul că proprietarii vecini cu domeniul C. F. R., s'au înfundat singuri, nereservându-și ieșire de cât în șoseaua de acces la gări sau la magasiile garilor nu le poate da dreptul a pretinde să li se permită asemenea ieșiri, căci, știut este că, acele șosele fac parte din domeniul C. F. R. și că ele au fost construite numai în scopul de a servi magasiile și garile, iar nu de a fi considerate ca drumuri publice.

Dacă s'ar raționa contrariu, nu ar rămâne de cât ca și garile, magasiile, sălile de așteptare, peronele, liniile și toate celelalte instalațiuni, cari sunt puse la dispozițiia numai a publicului călător pe calea ferată, să se considere că, sunt la dispozițiia oricui ar voi să useze de ele și după cum ar voi.

Șoselele de acces le găsi și la magasi, ca și peroanele și sălile de așteptare, nu sunt făcute de cât pentru trebuințele celor ce au interese la gări și magasi, iar nu pentru a servi de localuri sau drumuri publice și pentru cei cari, ar voi să petreacă sau să treacă numai pe ele pentru diferitele lor trebuințe.

Direcțiia C. F. R. are dreptul să închidă curțile garilor și să nu le deschidă de cât numai la anumite timpuri, ca și peroanele și sălile de așteptare. Dreptul acesta nu i se poate contesta, căci, în gări sunt depozite

de materiale, de mărfuri, cari nu pot fi lăsate la voia întâmplărei. Dacă are acest drept, negreșit că, prin închiderea curților, implicit poate să închidă și șoselele de acces la gări și la magasi, fiind-că ele, după cum am zis, sunt făcute pe pământul C. F. R. și numai pentru cei cari au trebuință să meargă la gări și la magasi.

Înainte d'a termina găesc că este locul a reproduce și considerantele din sentința Tribunalului Vâlcea cu No. 264/99 despre care am făcut numai mențiune, când am reprodus considerantele din cartea de judecată a judecătorei Ocolului R.-Vâlcea, din sentința Tribunalului Dolj s. I și din decisiunile Înaltei Curți de casațiune, la cari m'am referit până acum.

Tribunalul Vâlcea a rezolvat cestiunea într'un sens și mai restrâns părerei, ce-mi am permis a exprima mai sus, și iată pe ce considerante:

Primul motiv:

«Având în vedere că dreptul de trecere prevăzut de art. 616 C. civ. constituie o servitute legală pe care legiuitorul nu o acordă de cât acelui proprietar al căruia loc este înfundat și care nu are nici-o ieșire la calea publică, că această servitute este numită legală fiind-că există în virtutea legii deplin drept și independent de ori-ce convențiune; căci această servitute pe care legea o impune proprietăților vecine este un fel de expropriațiune parțială pe care legea o acordă în interesul unui proprietar; că ea nu s'ar putea stabili și câștiga prin o simplă toleranță fie cât de îndelungată;

«Considerând că nu este destul ca locul să fie înfundat pentru ca proprietarul să fie în drept să reclame o trecere pe locul vecinului, ci trebuie a se căuta de unde provine această înfundătură. Situațiunea de loc înfundat implică o necesitate fizică sau morală în care a trebuit să se găsească proprietarul. Necesitatea ar fi când un obstacol de forță majoră a făcut ca un loc să fie închis de toate părțile d. ex. când în urma unei inundațiuni sau unei dărămări de teren proprietatea a devenit închisă de toate părțile; iar necesitatea morală este atunci când proprietarul fără voia sa a devenit posesorul unui asemenea loc, fie în urma unei licitațiuni publice, fie ca moștenire etc. N'ar putea însă invoca beneficiul art. 616 C. civ. proprietarul unui loc înfundat din faptul voluntar al său, fapt la care dânsul a luat parte prin consimțământul său fie că l'a cumpărat, fie că l'a primit în schimb sau donațiune etc.»

Secundul motiv:

«Având în vedere că, după dispozițiunile art. I din legea asupra poliției și exploatarei C. F. R., combinat și cu art. 476 din C. civ. fac parte din domeniul public ori-ce linie de cale ferată construită sau concedată de Stat, cum și terenurile afectate pentru serviciul și exploatarea lor, adică terenurile pe cari se află construite garile, magasiile și ori-ce alte instalațiuni dependente de gară;

«Considerând că aceste terenuri fiind de domeniul public, de oare-ce au o destinațiune publică, și servesc la interesul general, apoi ele sunt afară din comerț și ca atare inalienabile și imprescriptibile, și numai atunci pierde această calitate, când au încetat de a servi la usul public, conform art. 476 C. civ.;

«Considerând că din momentul ce este stabilit cum că terenurile dependente de domeniul public sunt inalienabile, rezultă din acest principiu că nu se poate stabili asupra lor nici un fel de servitute și nici o altă sarcină, care ar fi în prejudiciul acestui domeniu, căci s'ar constitui o alienațiune indirectă, poprită de lege;

«Că astfel fiind, dispozițiile art. 616 C. civ. nu pot fi aplicabile când este vorba de a se stabili un drept de trecere proprietarului înfundat pe domeniul public, căci admitându-se o asemenea cerere ar fi a se acorda un desmembrământ de proprietate în domeniul public, cea-ce este prohibit de lege;

«Considerând că chiar când reclamantul ar cere drept de trecere pe terenul gării cu condiția ca justiția să reguleze exercițiul acestei servituți în așa mod în cât să nu se aducă nici-o atingere serviciului public, o atare pretențiune ar fi

inadmisibilă, căci justiția, în ori-ce cas, nu poate să reglementeze exercițiul unei servituți din cauza dificultăților de serviciu ce necesitează exploatarea unei gări de cale ferată, osebuit că prin această s'ar încuvința o înstrăinare deghisată a proprietății de domeniul public».

Din aceste considerante rezultă că Tribunalul Vâlcea nu admite a se acorda trecere pe domeniul C. F. R. nici chiar acelui proprietar, care s'ar fi închis printr-o cauză de forță majoră, și explicația o dă prin faptul că terenurile dependente de domeniul public fiind inalienabile, nu se poate stabili asupra lor nici un drept de servitute și nici o altă sarcină, care ar fi în prejudiciul acestui domeniu căci s'ar constitui o alienațiune indirectă, un desmembrământ de proprietate în domeniul public, ceea-ce este prohibit de lege.

Doctrina franceză, însă, după cum am arătat, fiind în unanimitate de părere că, în caz de înfundătură provenită dintr'un caz fortuit, proprietarul unui asemenea loc are dreptul la o trecere, chiar pe domeniul public, cred că, a discuta mai mult cestiunea, din acest punct de vedere, este inutil.

Nu rămâne însă, nici un fel de îndoială că, atunci când, înfundătura este provenită din voința proprietarului înfundat, dintr'un fapt, la care dânsul a luat parte prin consimțământul său, fie că l'a cumpărat, fie că l'a primit în schimb sau donațiune, acel proprietar nu poate invoca beneficiul art. 616 C. civ., nici chiar asupra proprietăților vecine particulare, ne cum asupra domeniului C. F. R., care este un domeniu public de o natură cu totul specială.

Dar să admitem că art. 616 C. civ. ar putea avea aplicațiune și în cazul, când proprietarul s'a înfundat de bună voia sa, cu condiție ca justiția să reguleze exercițiul acestei servituți. Poate că pe proprietățile vecine particulare lucrul acesta ar fi mai ușor. Pe domeniul C. F. R. este imposibil ca justiția să reguleze, în ce mod să se exercite servitutea, din cauza dificultăților de serviciu, ce necesitează exploatarea unei gări de cale ferată. Astăzi, gara sau magazia sunt așezate într'un loc și mâine, poate că, va fi nevoie a se muta într'alt loc. În asemenea cas și șoselele de acces la ele, urmează a fi schimbate, iar pe cele actuale să se facă alte lucrări. Stabilindu-se servitute de trecere pe ele ar însemna că, interesele serviciului exploatarei C. F. R. care sunt interese de ordin public și general, să fie lăsate în paralizare, ceea ce nu cred că ar putea chiar trece prin mintea cui-va.

S'a mai invocat, ca argument în favoarea tesei că art. 616 C. civ. și poate avea aplicațiunea în ori-ce fel de caz și asupra domeniului C. F. R., împrejurarea că proprietarii vecini au fost îngăduiți un timp mai mult sau mai puțin îndelungat să aibă ieșire pe terenurile C. F. R. și că, prin faptul acesta, li s'a recunoscut dreptul de trecere și pe viitor. Răspunsul este lesne de dat. Toleranța de trecere nu poate constitui un drept nici pe proprietățile particulare, ne cum pe domeniul C. F. R. care, după cum am arătat, a devenit liber de sarcini prin expropriere, iar pe viitor legea asupra poliției și exploatarei C. F. R. nu numai că l'apără de sarcini viitoare, dar îi crează drepturi asupra proprietăților vecine.

Dacă, dar, proprietarii vecini au crezut că toleranța, ce li s'a acordat, cât timp curțile gărilor au rămas neînprejmuite, le crează un drept de trecere pentru tot-d'a-una pe terenurile C. F. R., s'au înșelat. Ei erau dator să observe prescripțiunile legii asupra poliției și exploatarei C. F. R. și să și facă construcțiunile, în conformitate cu aceste prescripțiuni, iar nu să clădească chiar pe limita de expropriere cu gândul că, garile fiind neînprejmuite, au să rămână în această stare tot-d'a-una și, deci, au să fie tolerați de a avea ieșire pe terenurile C. F. R. Ei sunt dăr în culpă, față de lege, și cum nimănui nu și poate crea un drept din culpa

sa, tot așa și proprietarii vecini cu domeniul C. F. R., cari acum se văd închiși prin faptul împrejurării curților gârilor, nu pot reclama un drept pe care nu l'au avut și nici nu pot a' l' avea.

Domeniul C. F. R. s'ar putea asemana cu o mare grădină publică cum este de ex. Cismigiu. E! bine, parcul sau grădina Cismigiu este un domeniu public și știm cu toții ce destinațiune are pentru binele public. Acest parc este înconjurat aproape de toate părțile de proprietăți particulare, cari, toate au eșire pe diferite strade ale Capitalei. Dacă una din aceste proprietăți s'ar divisa și cine-va ar deveni proprietar al unei parcele înfundate, proprietarul acestei parcele ar putea el cere eșire prin parcul Cismigiu? Cred că nimeni nu s'ar gândi să pretindă un asemenea drept și chiar dacă s'ar gândi, nu i s'ar putea acorda un asemenea drept; căci, în asemenea cas, parcul ar fi știrbit din proprietatea sa, în folosul unui particular, care, prin obținerea unui asemenea drept, ar face ca interesul public să fie subordonat interesului său particular.

Expunând toate aceste considerațiuni, cred că, am demonstrat cu suficiență că unele instanțe judiciare, acordând, până acum, trecere, în conformitate cu dispozițiunile art. 616 C. civ., pe domeniul C. F. R., au nesocotit condițiunile, în cari se găsește acest domeniu, și este de sperat că, pe viitor, se va da mai multă atențiune, în examinarea pretențiunilor, ce se vor ivi, de a se stabili servituți de trecere pe acest domeniu.

București, 26 Ianuarie 1906

Ilie Oprescu

Avocat al Căilor Ferate Române.

Constituționalitatea votărei împământărilor

Constituția noastră înscriind în art. 8: «*Impământarea se dă de puterea legislativă*» atribue Parlamentului una din cele mai înalte prerogative, care se referă la o sferă foarte însemnată de politică națională și care în mai toate statele — afară de Danemarca — este de atributul puterii executive și cade sub prescripția legilor ordinare și nu a celei constituționale.

Dispoziția constituțională a § 3 din art. 7, care precede sus citatul articol fiind și mai categorică: «*Naturalizarea nu se poate acorda de cât prin lege și în mod individual*» restrânge exercițiul abuziv ce puterea legiuitoare l'ar putea face în acordarea naturalizărilor.

Acelaș principiu a fost proclamat constituționalicește și relativ la *recunoașteri*, căci art. 9 se exprimă: «*Românii din ori ce Stat, fără privire către locul nașterii sale, dovedind lepădarea sa de protecțiunea străină, poate dobândi de îndată exercitarea drepturilor politice prin un vot al Corpurilor legiuitoare*».

Distincția între împământările scutite de stagiū și *recunoașteri*, din punct de vedere constituțional, e aproape redusă.

Numai din punct de vedere fiscal, (Legea Timbrului din 1900 art. 25 § 7) cererile de împământări sunt adresate Ministerului de Justiție, dinpreună cu toate actele justificative, care puse în mișcare de guvern (Const. § 1 lit. a art. 7) se transformă, prin mesajul regal adresat Camerilor, în proiect de lege.

Pentru *recunoașteri* s'a evitat această filieră; Camerele prin o simplă cerere pot fi sesizate de *recunoașteri*.

Odată însă trimese în examinarea comisiilor de indigene, ambele categorii au aceeași soartă: se transformă în proiecte de lege ⁽¹⁾.

* * *

Numărul crescând al acelorora, care se socotesc îndrituiți să solicite Parlamentului acordarea cetățeniei române, a făcut în Camera Deputaților să se rădăce o chestiune de o însemnatate constituțională foarte mare precum și de un vădit interes public și anume: *care e criteriul după care trebuie să se procedă la votarea indigenatelor, întru cât nici Constituția nici Regulamentul interior al Adunării n'au nici o dispoziție specială?*

Se știe că la noi, uzul parlamentar a făcut să se formeze de către President liste, în votarea legilor de indigene. Se naște atunci întrebarea foarte rațională: care trebuie să fie *norma* după care să se formeze asemenea liste, și mai cu seamă formarea listelor este dânsa potrivită spiritului Constituției și al regimului parlamentar?

Până mai deunăzi nimeni în Cameră nu discuta legalitatea listei, iar norma după care se înscriau candidații la încetățenire, nu era alta de cât solitudinea lor însuși.

D-l *Nestor Cincu*, deputat de Tecuci, în ședința de Sămbătă 21 Ianuarie c., observând că în sânul Camerei se constatare că lipsește un criteriu în facerea listei și că se discută chiar legalitatea ei, avuse fericita idee de a se ridica în contra sistemului în vigoare susținând: *ca fie care deputat după apelul nominal să ceară să se pună la vot o recunoaștere și o împământare*.

Banca ministerială reprezentată prin d-l *Ioan Lahovary*, ministrul de domenii, răspunse d-lui Cincu că din punct de vedere practic, propunerea d-sale ar fi inacceptabilă și că această ordine nu s'ar putea respecta, căci chiar guvernul ori de câte ori e vorba de un interes public usează de intervertirea ordinii de zi.

Se interpune d-l *Barbu Păllineanu*, care prezida, declarând că chestiunea face obiectul cercetării unei comisii, instituită din inițiativa d-lui *Emil Lahovary*, și că deci nu se poate discuta acum.

Nu cunoaștem lucrarea comisiei despre care s'a spus că a fost instituită pentru găsirea unui sistem practic în votarea indigenatelor; de bună seamă, comisiunea își va da toată osteneala pentru a găsi soluțiunea, care să cadreze cu principiile constituționale și parlamentare.

* * *

În primul rând, constituționalicește vorbind, proiectele de legi relative la indigene nu pot fi privite de cât asimilate tuturor celorlalte proiecte de legi, fie din inițiativa parlamentară, fie din inițiativa ministerială.

(¹) Chiar relativ la efectele *recunoașterii*, spre deosebire de naturalizare, există controversă. De și Curtea de Casație a decis că efectele *recunoașterii* se întinde și în privința fiilor născuți înainte de dobândirea ei de către părinte, totuși Curtea din București, Galați și chiar altă dată însăși Curtea de Casație, a decis că Constituția admite numai o înlesnire pentru Românii din alte State, fără ca *recunoașterea* cetățeniei să aibă efect retroactiv. (Vezi *D. Alexandresco*, Explicațiunea Dreptului Civil Român, ed. II-a vol. I p. 305 urm, București 1906, tip. Curierul Judiciar).

Într'adevăr, din momentul ce Constituția în § 1 lit. a art. 7, înscrie că cererile de naturalizare *se vor adresa guvernului* și prin mijlocirea acestui obțin mesagiul regal, care le supune în deliberarea Adunărilor, și întru cât textele ce le-am indicat la început, cer votul Camerei și apoi examinarea lor în comisioane, nu e nici o îndoială de a le putea apropria de cele l'alte proiecte de legi. Ori, care e norma după care se votează *legile ordinare*? Aceasta e cuprinsă în dispoziții constituționale și ale Regulamentului interior al Adunării, și întru cât nu se prevede nici o cale deosebită în votarea legilor de indigenate, suntem siliți a aplica normele generale pentru votarea tuturor legilor.

Dacă în sfera dreptului privat, excepțiile sunt de strictă interpretare, o îngrădire în sfera dreptului public nu poate avea loc fără o clauză expresă a Constituției, și un simplu regulament al unei Adunări nu se poate îndepărta pe cale interpretativă de la principiul general proclamat de legea constituțională în materia indigenatelor.

* * *

Propunerea d-lui Cincu, cât și răspunsul d-lui Ministru al domeniilor nu făceau de cât a se complecta.

În formularea deși neacceptabilă a d-lui Cincu se găsește un fond de adevăr. Ea revendică reprezentanților națiunii un drept cât mai mare de intervenire în plină ședință publică pentru a pune la vot pe acei cari merită a fi îmbrățișați de națiunea română. Deputatul de Tecuci, cere a nu se știrbi principiul constituțional înscris în art. 38. (Membrii ambelor adunări reprezintă națiunea, iar nu numai județul sau localitatea care i-a numit) întru cât o listă făurită de President, *juridicește*, nu poate avea nici o eficacitate față de Adunare, și nici față cu interesul public, care indică oportunitatea unei indigenat.

Dar chiar reglementar, pentru ca lista afișată de President să aibă tărie reală trebuie să satisfacă cerințelor art. 21, adică, Presidentul e dator, pentru orî-ce proiect de lege de indigenat, adică practic, pentru *sie-care nume*, pe care dorește a-l pune la ordinea zilei, să ceară însă în ședința publică anterioară votării, încuviințarea Adunării. Aceasta e singura indicație dată de Regulamentul interior al Adunării Deputaților, ce se poate înțelege din întregul al. I al art. 21.

D-l Ministru care răspunsese, nu făcuse alt-ceva de cât a rezerva guvernului un drept cât mai mare de intervenire în ședință publică, pentru a se supune votului Adunării unele indigenate.

Acest drept îl are guvernul fără îndoială, chiar în ipoteza existenței unei liste în conformitate cu prescrip. al. I art. 21 din Regulament, în baza al. II al art. citat și art. 44.

D-l Ministru al domeniilor prin răspunsul dat afirmase una din regulele de regim parlamentar, și anume: că miniștrii dau mai mare siguranță în propunerile lor, căci prin aceasta chiar își atrag răspunderea lor directă către Parlament de oportunitatea ca și de legalitatea actelor lor.

Indemnăm pe d-l Nestor Cincu, ca să-și mențină propunerea, dar s'o formuleze cam în sensul următor:

Să se recunoască membrilor Adunării o inițiativă cât mai largă în propunerea votării indigenatelor. Pentru a se împedica abuzul, Presidentul să ceară aplicarea dispozițiilor art. 43, al. I, și art. 44 din Regulamentul interior al Adunării Deputaților.

Lucifer

JURISPRUDENȚĂ

INALTA CURTEA DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, SECT.-UNITE

Audiența de la 26 Ianuarie 1906

Președinția D-lui C. E. SCHINA, Prim-președinte

N. C. Cănea cu Elena Gastano

Competința secțiunilor Curței de casație. — Contestațiune la executarea unui testament autentic, investit cu formula executoriă — Care din secțiunile Curței de casație este competente a judeca recursul introdus în contra deciziunilor Curței de apel, care statuează asupra unor asemenea contestațiuni — (Art. 4 din legea Curței de casație modificată în anul 1905).

Ținându-se seamă de dispozițiunile cuprinse în vechea lege a Curței de casație relativ la competența secțiunilor curței după care, recursurile relative la urmărirea silite se judecău de secțiunea II-a iar cele relative la incidentele ivite în cursul urmăririi se judecău, unele de secțiunea II-a o dată cu recursul în contra ordonanței de adjudecare, iar altele de secțiunea I, și luând în considerație și explicațiunea ce legiuitorul din 1905 a dat cuvintelor de „contestație la executare“, întrebuintate în art. 4 din noua lege a Curței de casație, rămâne învederat că, legiuitorul din 1905, spre a înlătura nedumerirea ce exista în vechea lege, a deferit secțiunii a II-a judecarea tuturor recursurilor privitoare la contestațiunile ce se ridică la execuțiunile silite, fie îndreptate contra ordonanțelor de adjudecare, fie contra verii cărui incident ce s'ar ridica cu ocazia, sau în cursul acelei urmări silite, fără ca prin aceasta să ridice plenitudinea competenței generale în materie civilă, deferită prin lege secțiunii I-ii.

Prin urmare, orî de câte orî va fi vorba de o contestațiune relativă, nu la o urmărire silită sau la incidente ce s'ar ridica cu ocazia unei asemenea urmări, ci la însăși titlu executor pus fie pe o deciziune sau sentință, fie pe alte acte interonite între părți cu caracter definitiv și executoriă, și care se judecă de tribunalul civil și Curtea de apel ca instanțe de fond, recursurile relative la asemenea contestațiuni rămân a fi judecate de secțiunea I-a care, după cum s'a zis, are plenitudinea competenței în materie civilă.

Așa dar, cum în speță e vorba de o contestațiune ridicată cu ocazia executării unui testament autentic, investit cu formula executorie, recursul introdus în contra deciziunii Curței de apel, care a statuat asupra unei asemenea contestațiuni, este de competența secțiunii I de a-l judeca.

Decisiunea 1/906. — Regulat competența în recursul făcut de N. C. Cănea, contra decisiunii Curții de apel din Craiova s. II cu No. 92/904 dată în proces cu Elena Castano.

Curtea,

Ascultând pe d-l avocat B. Misir din partea recurentului;

Pe intimat și

Pe d-l procuror St. Stătescu în concluziuni fiind minor în cauză;

Deliberând,

Având în vedere că N. C. Cănea, introducând recurs în contra deciziunii Curții de apel Craiova, pronunțată în materie de executare a unui testament, secțiunea I a acestei Curți și-a declinat competența a' judeca, pe motiv că conform art. 4 din legea Curții de casație, recursurile relative la deciziunile date în materie de contestație la executare, sunt deferite secțiunii a II-a; că secțiunea a II-a a acestei Curți unde aface-rea a fost trimisă, prin deciziunea No. 461/905, dată după divergență, și-a declinat de asemenea competența pe motiv că în speță nu poate fi vorba de o contestație în sensul art. 4 din legea Curții de casație, singurele ce sunt deferite judecății acestei secțiuni;

Considerând că astfel stând faptele, cesiunea dedusă azi din năntea secțiunilor unite este de a se stabili care din aceste două secțiuni ale Curții are competența de a judeca acest recurs;

Văzând art. 4 din legea Curții de casație, astfel cum a fost modificată în anul 1905;

Considerând că, după dispozițiunile aliniatului C de sub citatul articol, secțiunea a II-a este competente a judeca recursurile în contra hotărârilor date asupra contestațiunilor la executare (contestațiuni la urmăriri silite, și cele la tabloul de ordinea creditorilor);

Considerând că, ținând seamă de dispozițiunile co-prinse în vechia lege a Curții de casație, relative la competența secțiunilor Curții, după care, recursurile relative la urmăririle silite se judecău de secțiunea a II-a, iar cele relative la incidentele ivite în cursul urmăririi, se judecău, unele de secțiunea II-a o dată cu recursul în contra ordonanței de adjudecare, iar altele de secțiunea I-a, și luând în considerație și explicațiunea ce legiuitorul din 1905 a dat cuvintelor de «*contestațiuni la executare*» întrebuințat în art. 4 sus citat, rămâne învederat că această din urmă lege a înțeles a înlătura nedumirirea ce exista în vechia lege, deferind secțiunii a II-a judecarea tuturor recursurilor privitoare la contestațiunile ce se ridică la execuțiunile silite, fie îndreptate contra ordonanțelor de adjudecare, fie contra verii-cărui incident ce s'ar ridica cu ocazia sa în cursul acelei urmăriri silite, fără ca prin aceasta să ridice plenitudinea competenței generale în materie civilă, deferită prin lege secțiunii I-a;

Considerând că, de aci rezultă că, ori de câte ori va fi vorba de o contestație relativă nu la o urmărire silită s'ă la incidente ce s'ar ridica cu ocazia unei asemenea urmăriri, ci la însăși titlul executor pus fie pe o decisiune sa și sentință fie pe alte acte intervenite între părți, cu caracter definitiv și executoriu, și cari se judecă de tribunalul civil și Curtea de apel ca instanțe de fond, recursurile relative la asemenea contestațiuni rămân a fi judecate de secțiunea I-a, care, după cum s'a zis, are plenitudinea competenței în materie civilă;

Considerând că în speță, fiind vorba de o contestație ridicată cu ocazia executării unui testament autentic investit cu formulă executorie, recursul introdus în contra decisiunii Curții de apel care a statuat asupra unei asemenea contestațiuni, este de competența secțiunii I-a de a' judeca;

Pentru aceste motive, Curtea, trimite, etc.

Resumat de jurisprudență străină în materie de drept musulman

Curtea din Alger, 9 Nov. 1904.

Drept musulman. — Donațiune. — Boală din care bolnavul a murit. — Incapacitate.

După Koran, pentru a putea face o donațiune, trebuie a fi sănătos. Pentru a constitui o incapacitate, boala dăruitorului trebuie a fi existat în timpul donațiunii și să fi fost cauza determinantă a morții.

(Din *Revue du Notariat*, anul 1905, p. 403, 404, No. 12074).

Observație. — După dreptul musulman, consimțimintul dăruitorului poate fi viciat prin boala de care acesta suferă. Chestia capacității este deci o chestie de fapt. Pentru că să existe incapacitate, boala trebuie să fi fost mortală.

Intre boalele mortale, decizia a cărui sumar reproducem mai sus, face să figureze: ftisia, holera și frigurile pernicioase.

(N. R.)

Curtea din Alger, 4 Martie 1903

Drept musulman. — Interdicție — Incapacitate — Punctul de plecare al incapacității

În dreptul musulman, interdicția își produce efectele sale din ziua pronunțării hotărârii care o admite, și actele făcute de interzis în urma acestei hotărâri sunt nule de drept.

(Din aceeași Revistă, 1905, p. 406, No. 12077).

Observație. — Dreptul musulman nu prescrie nici o măsură de publicitate în privința hotărârilor de interdicție.

La noi, incapacitatea interzisului, ca și a aceluia pus sub consiliu judiciar, își produce efectele sale din ziua publicării hotărârii (art. 448), iar nu din ziua pronunțării ei, după cum se exprimă art. 502 din codul fr. și art. 335 din codul italian. Cpr. Trib. Mehedintzi, *Curierul Judiciar* din 1900, No. 47 (cu nota d-lui D. Alexandresco). Vezi de acelaș autor, *Dreptul civil român*, t. II, p. 333.

(N. R.)

Tribunalul din Tunis, 6 Iulie 1904

Drept musulman. — Obligație. — Vicii de consimțimint. — Eroare. — Dol. — Violență. — Acțiune în anulare. — Prescripție.

În dreptul musulman, consimțimintul dat din eroare, surprins prin dol sa și smuls prin violență, este numai anulabil, și acțiunea în anulare se prescrie, după opinia generală, printr'un an.

(Din *Revue du Notariat*, anul 1905, p. 466, No. 12079).

Observație. — În dreptul nostru, viciile de consimțimint sunt tot eroarea, dolul și violența (art. 953 urm.) (vezi D. Alexandresco, *Dreptul civil român*, t. V, p. 45 urm.), însă prescripția este

de dece ani, în caz de violență, din ziua încetăreii ei, iar în caz de eroare sau dol, din ziua descoperirii lor (art. 961, 1900). Vezi D. Alexandresco, *op. cit.*, t. V, p. 87 urm.). (N. R.)

Tribunalul din Sousse, 9 Aprilie 1904

Drept musulman.—Succesiune.—Plata datoriilor.—Renunțare.

După dreptul musulman, moștenitorul nu este obligat la plata datoriilor succesiunii, de cât până la concurența emolumentului ce primește.

El poate însă renunța la succesiunea deschisă în favoarea sa, destul este ca această renunțare să fie reală, efectivă și nesimulată.

(Din *Revue du Notariat*, 1905, p. 406, No. 12079).

Tribunalul de apel din Tulcea, 5 Aprilie 1884.

Drept musulman.—Succesiune.—Mama în concurență cu copii.—Partea aferentă fie-căruia.

După dreptul musulman, mama care vine la moștenirea soțului, în concurență cu fii săi, nu are drept de cât la o optime din această avere. Celelalte părți se cuvin copiilor, și dacă aceștia sau succesorii lor au emigrat, sau au murit în emigrare, fără rude în gradul succesibil, succesiunea lor se consideră ca vacantă și trece la Stat.

(Dreptul din 1885, No. 31).

Observație.—Vezi asupra acestei chestiuni, D. Alexandresco, *Dreptul civil român*, t. III, p. 298, *ad notam*. (N. R.)

Tribunalul din Constantine, 21 Decembre 1904.

Drept musulman — Minor emancipat. — Obligație — Validitate.

Este de principiu, în dreptul musulman, că minorul orfan pus sub tutela cădiului, nu devine major, în privința bunurilor sale, de cât printr-o emancipare expresă.

Obligația contractată de un minor neemancipat se consideră ca validă, dacă tutorul având cunoștință despre ea, a menținut-o, sau dacă minorul a întrebuințat în folosul său banii sau valorile primite.

(Din *Revue du Notariat*, 1905, p. 408, No. 12032).

Tribunalul din Sousse, 22 Oct. 1904.

Drept musulman.—Majoritate.—Presumpție.—Sarcina probei.

În dreptul musulman, majoritatea rezultă din pubertate, și dacă ea poate fi presupusă la vîrsta de 15 sau 18 ani, dovada ei trebuie să fie produsă de acel care o invoacă.

(Din *Revue du Notariat*, 1905, p. 408, No. 12033).

Observație.—În dreptul musulman, majoritatea

(*bulugh*) se constată prin aparența vizibilă a semnelor următoare:

1° Prin ejacularea spermatică la băieți, și prin menstruație la femei;

2° Prin existența părului la părțile genitale. Părul de subsoară și barba nu sunt semne ale majorității.

În lipsa semnelor mai sus arătate, băieții sunt majori la 15 ani, iar fetele la 9 ani. Cpr. Tarnauw, *Le droit musulman d'après les sources* (trad. Eschbach, 1860), p. 82, § 8.

Și la Romani, în vechime, Sabinienii voiau ca omul să fie puber după dezvoltarea puterii corporale și capacitatea de a procrea. «*Cassiani quidem eum esse dicunt puberem, qui habitu corporis pubes apparet, id est: qui generare potest*» (*Ulpiani Regul.* § 28, tit. 11, de *tutelis*); însă Justinian, urmând în această privință, părerea Proculianilor, fixează pubertatea la 14 ani impliniți pentru bărbați și la 12 ani pentru femei, fiind că moravurile nu mai permiteau inspecțiunea trupului (*inspectio habitudinis corporis*). Instit., *Quibus modis tutela finitur*, l. 22. Pr. și Cod. l. 3, *Ouando tutores vel curatores esse desinant*, l. 60. Vezi D. Alexandresco, *Dreptul civil român*, t. VII, p. 15, nota 2, în fine. (N. R.)

INFORMAȚIE

Anunțând cu toată plăcerea cititorilor noștri punerea sub presă a ediției a II-a a **Codicelui de ședință al Judecătorului de Pace** de d-l **Corneliu Botez**, publicăm mai jos circulara ce D-sa trimite colegilor săi:

«*Onorate coleg.* La 1 Februarie a. cor. punând sub presă a II-a ediție a lucrării mele «*Codicele de ședință al Judecătorului de Pace*», adnotat și comentat, în 2 volume, spre a nu scăpa din vedere nimic din ce ar trebui să intre în cadrul acestui Codice, vă rog să bine voiți ca, în *curgere de 15 zile*, să-mi comunicați în forma cea mai concisă posibil:

1) *Dificultățile și controversele* întâmpinate de Dv. în aplicarea L. J. Pace, cum și a *legilor speciale* care formează obiectul competenței Judelei de ocol, spre a le semna la noua edițiune.

2) *Lipsurile semnalate* în întâia ediție a lucrării mele «*Codicele de ședință al Judecătorului de Pace*», dacă posedați această lucrare.

3) *Imbunătățirile* ce ați crede nimerit a se aduce aceleași lucrări.

Mulțumindu-vă, vă rog a primi o colegială strângere de mână, **Corneliu Botez**, judecător de ședință de la trib. Botoșani».

Prețul fie-cărui volum va fi de **5 lei**; acei cari se vor abona de pe acum și vor trimite costul la «*Curierul Judiciar*» prin mandat postal, vor beneficia de o *reducere de doi lei*, la ambele volume, plătind numai **8 lei**, în loc de 10 lei.

* * *

Rugăm stărnitor pe abonații rămași în întârziere cu plata abonamentelor, să trimită sumele datorate prin mandat postal, direct la administrația ziarului *Curierul Judiciar*, București, sau să plătească la prezentare numai în mîna încașatorilor: **I. Riveanu**, pentru provincie, și **I. St. Tudoroiu**, pentru Capitală, în schimbul chitanțelor ce vor emite din registrul cu matea investite cu ștampila, *Curierului Judiciar*.